

Fatta historia

Upplýsningin
Arbetsblad

Om avsnittet

Varför kom tiden på 1700-talet att kallas för upplysningen? Programledaren Arantxa och ungdomarna Farnaz och Majed tar oss med på en historisk resa. Vi möter dåtidens filosofer och tänkare såsom Montesquieu, Rousseau och Mary Wollstonecraft. Och vi lär oss om upplysningsidéerna; förnuft, framtidstro, jämlikhet, åsiktsfrihet och religionsfrihet - och deras betydelse för eftervärlden, som till exempel mänskliga rättigheter och jämställdhet.

Ord och begrepp

upplysningen, astronomi, teater, kultur, vetenskap, filosofi, idé, förnuft, jämlikhet, frihet, litteratur, framstegstro, medmänsklighet, religionsfrihet, utopi, reformer

Faktafrågor

1. Under 1700-talet började man tänka på nya sätt i Europa. Hur? Ge några exempel.
2. Teater var en viktig och populär konstform under upplysningen. Vilket lands kultur inspirerades Sverige särskilt av?
3. I programmet berättar de om några av upplysningstidens nya idéer. Förklara vad de här orden och begreppen innebar. Använd orden förnuft, jämlikhet, åsiktsfrihet och religionsfrihet.
4. Berätta lite om Drottningholms slottsteater.
5. Vad gör man på ett tryckeri? Varför blev tryckerier viktiga under upplysningen?
6. Vad fick upplysningen för konsekvenser? Nämn några exempel!

Arbeta med ord och begrepp

- A. Gå igenom de centrala begreppen ovan.
- Översätt dem till ditt modersmål. Använd ordlistor för att ta reda på vad orden betyder.
 - Förklara vad de betyder på svenska.
 - Öva på de begrepp och ord som du känner dig osäker på.
 - Är det fler ord du inte kunde i programmet? Gör en ordlista med de orden också. Översätt dem på ditt modersmål och förklara dem sedan på svenska.

Arbeta med kartor

- B. Hitta slotten Drottningholm och Versailles på en karta. Sök även efter bilder på slotten.
- I vilka länder ligger slotten? Var ligger de? På landet, i staden eller mitt emellan?
 - Beskriv slotten. Hur ser de ut? Jämför slotten. Är de lika? Varför är det så? Fundera först själv, ta sedan reda på fakta. Gissade du rätt?

Arbeta vidare

- C. Gör en egen teaterföreställning! Arbeta tillsammans i mindre grupper. Utgå ifrån programmet om upplysningen och ta dessutom reda på mer fakta. Sök information på internet, gå till biblioteket eller fråga er lärare! Sätt sedan ihop en teaterpjäs som ni spelar upp för varandra! Försök få med några av upplysningstidens idéer och någon eller några historiska personer från den här tiden. Det kan till exempel vara personer som ställde krav på demokrati och lika rättigheter eller som var vetenskapsmän.

Bra källor kan vara NE eller SO-rummet till exempel.

- D. Fanns det fler astronomer som var viktiga för upplysningen? Vilka? Vad hittade de? Vad hände med dem?
- E. Ta reda mer om hur kyrkans makt förändrades under och efter upplysningen. Hur var det tidigare?
- F. Ta reda på mer om den franska revolutionen.
- G. Vad är det amerikanska frihetskriget? Vilka idéer bygger den amerikanska konstitutionen på? Ta reda på mer.
- H. Välj en känd person från den här tiden. Ta reda på mer om henne eller honom. Finns personen avbildad? Berätta sedan för några kamrater om personen. Förslag på personer:
- Henrika Juliana von Liewen
 - Carl Gustaf Tessin
 - Voltaire
 - Galileo Galilei
 - Montesquieu
 - Jean-Jaques Rousseau
 - John Locke
 - Mary Wollstonecraft
 - Olympe de Gouges

Fördjupning

- I. Hur kan upplysningens filosofiska idéer ha påverkat det moderna samhället? Vilka av dessa idéer finns än idag? Arbeta gärna två och två och diskutera och undersök tillsammans.